

Nieuwe gegevens over Nederlandse Dolichopodidae (Diptera) II

door

H. J. G. MEUFFELS

ABSTRACT. — New data on Dutch Dolichopodidae (Diptera) II. The author enumerates and discusses some rarer species of Dolichopodidae from the Netherlands. New to the Netherlands species list are: *Dolichopus subpennatus* d'Assis Fonseca, *Tachytrechus notatus* (Stannius), *Orthoceratium lacustre* (Scopoli), *Rhaphium auctum* Loew, *Chrysotus monochaetus* Kowarz, *Asyndetus latifrons* (Loew), *Argyra perplexa* Becker, *Campsicnemus picticornis* (Zetterstedt), *Campsicnemus marginatus* Loew, and *Lamprochromus strobli* Parent. A specimen formerly recorded as *Hercostomus sahlbergi* (Zetterstedt) appears to belong to *H. vockerothi* d'Assis Fonseca. *Chrysotus microcerus* Kowarz is struck off the list as being a synonym of *C. gramineus* (Fallén).

In een vorig artikel (Meuffels, 1978) kon ik een totaal van 213 soorten van de familie Dolichopodidae uit Nederland melden. Intussen is het aantal mij als inlands bekend geworden soorten gestegen tot 221, een aantal dat vergelijkbaar is met de 228 in België vastgestelde soorten.

De in het onderstaande vermelde exemplaren bevinden zich, tenzij anders aangegeven, hetzij in de collectie van het Instituut voor Taxonomische Zoölogie in Amsterdam, hetzij in mijn collectie.

Dolichopus latelimbatus Macquart, 1827. Van deze tot dan toe als zeldzaam beschouwde soort werden in 1977 van 16.VI tot 29.IX op drijvende bladeren van *Nuphar lutea* (L.) Sm. en *Nymphaea alba* L. op de Oude Waal bij Nijmegen 287 exemplaren gevangen in het kader van het door mij reeds in 1978 vermelde onderzoek naar de terrestrische macro-fauna op nymphaeide waterplanten door de afdeling Aquatische Oecologie van de Katholieke Universiteit te Nijmegen. Andere Dolichopodidae die, gezien de aantallen waarin ze bij het onderzoek gevonden werden, blijkbaar kenmerkend zijn voor deze nymphaeide biocoenose, zijn: *Hydrophorus praecox* (Lehmann, 1822) (289 exx.), *Campsicnemus picticornis* (Zetterstedt, 1843) (174 exx.), *Rhaphium antennatum* (Carlier, 1835) (133 exx.), *Dolichopus nubilus* Meigen, 1824 (97 exx.), *Hydrophorus litoreus* Fallén, 1823 (88 exx.), *Campsicnemus pectinulatus* Loew, 1864 (68 exx.), *Campsicnemus lumbatus* Loew, 1857 (40 exx.) en *Rhaphium elegantulum* (Meigen, 1824) (24 exx.). Al deze exemplaren bevinden zich in de collecties van de afd. Aquatische Oecologie te Nijmegen. Voor nadere bijzonderheden verwijs ik naar Heine & Peeters (1979). Verdere vangsten van *D. latelimbatus*: Purmerend: een ♀, 7.IX.1978 (B. Brugge); Heelsum: twee ♂♂ en drie ♀♀, 10.VIII.1977 (B. van Aartsen); Pannerden: een ♂ en een ♀, 10.VIII.1979 (B. van Aartsen); Venlo: een ♂, 19.VII.1975 (B. van Aartsen); Nunspeet: een ♂, 22.IX.1977 (R. T. Simonthomas).

Dolichopus strigipes Verrall, 1875. Nieuwe vindplaatsen in Zeeland: Ellewoutsdijk: een ♀, 21.VII.1977, en Saeftinge: drie ♀♀, 12.VII.1977 (B. van Aartsen). Van deze litorale soort vond ik tot mijn verrassing een ♂ en een ♀ onder een aantal Dolichopodidae die Van Aartsen op 30.VII.1978 te Venlo verzameld had. Het unieke karakter van deze vindplaats wordt nog onderstreept door het ter plaatse voorkomen van andere, eveneens litorale soorten: *Dolichopus (Macrodolichopus) diadema* Haliday, 1831 (één ♀) en *Thinophilus ruficornis* (Haliday, 1838) (één ♂). Ook *Sciapus laetus* (Meigen, 1838), die mij tot nu toe slechts uit Noord- en Zuid-Holland en Zeeland (speciaal uit de duinen) bekend was, was door een ♂ vertegenwoordigd.

Dolichopus subpennatus d'Assis Fonseca, 1976, nieuw voor de fauna. Deze door d'Assis Fonseca onlangs van *Dolichopus pennatus* Meigen, 1824 afgesplitste soort is, als ik afa op het materiaal in mijn collectie, in Nederland algemener dan *D. pennatus*. Van deze laatste soort bleven nog slechts 13 exemplaren over (Leuvenum, Naardermeer, Elsloo (L.) en Etzenrade), terwijl 61 exemplaren verhuisden naar de nieuwe soort (Oosterbierum, Delden, Lelystad, Westervoort a/d IJssel, Pannerden, Spaarndam, Overveen, Biesbos, Drimmelen, Best, Woensdrecht, Tegelen, Swalmen, Echt, Elsloo (L.), Geulle, Vilt en 't Rooth). In mijn collectie is *pennatus* verder verte-

genwoordigd uit West-Duitsland (Eifel), Spanje (Guipúzcoa), Oostenrijk (Vorarlberg) en Tsjecho-Slowakije (Slovensko); *subpennatus* uit Frankrijk (Vaucluse), Oostenrijk (Tirol), Denemarken (Jylland) en Finland (Helsinki).

Dolichopus wahlbergi Zetterstedt, 1843. Een ♀, 19.VII.1975, te Venlo (B. van Aartsen). Deze in Nederland zeldzame soort was bekend van Utrecht en 's-Gravenhage (vorige eeuw), Vollenhove (1921), Lochem (1916), Linschoten (1925, 1929) en Ankeveen (1943).

Hercostomus chetifer (Walker, 1849). In een vochtige greppel aan een bosrand te Vijlen: een ♂, 27.VIII.1977. De soort was nog slechts bekend van Elsloo (L.) (Meuffels, 1974: 33).

Hercostomus vockerothi d'Assis Fonseca, 1976. In 1974 (Meuffels, 1974: 33) vermeldde ik *Hercostomus sahlbergi* (Zetterstedt, 1838) als nieuw voor onze fauna. D'Assis Fonseca (1976: 26) heeft van deze noordelijke soort een nieuwe soort *vockerothi* afgesplitst naar exemplaren uit Oostenrijk. Met zekerheid is deze nieuwe soort thans bekend, behalve uit Oostenrijk, uit Frankrijk en Tsjecho-Slowakije (Olejníček & Rozkošný, 1978: 16). Het Rotterdamse exemplaar bleek tot deze soort te behoren. In mijn collectie bevinden zich tevens exemplaren uit Oostenrijk, Tsjecho-Slowakije en Italië (Aosta). *H. sahlbergi* is nu bekend uit Zweden (Lapland) en Engeland; in mijn collectie is de soort door negen exemplaren uit zuidelijk Noorwegen en door drie uit Zweeds Lapland vertegenwoordigd.

Poecilobothrus principalis (Loew, 1861) (*P. fumipennis* in Parent, 1938: 238). In de „Nieuwe Naamlijst van Nederlandsche Diptera” (Van der Wulp & De Meijere, 1898: 56) geven de auteurs onder deze soort op: „Aan den Leidschendam, 7. v. d. W.”. In zijn Vierde Supplement op deze naamlijst (De Meijere, 1928: 57) zegt De Meijere hierover: „Zou gelijktijdig met de vorige (*P. comitalis* Kow. = *P. infuscatus* Stann.) aan den Leidschendam gevangen zijn. Omtrent deze soort is niets in v. d. W.'s handschrift te vinden”. De oplossing van dit raadsel is te vinden in de oorspronkelijke beschrijving van de soort door Loew (1861: 166), die opmerkt: „Zu meiner grosen Ueberraschung erhielt ich im Laufe des Winters ein in Holland gefangenes Weibchen derselben Art durch die freundliche Gefälligkeit des Herrn Van der Wulp zur Ansicht zugesendet.” De soort blijkt inderdaad nog steeds in Nederland voor te komen: een ♀ werd door G. J. C. Buth gevangen op schorren bij Oosterland (Vianen) op Schouwen-Duiveland op 17.VII.1979.

Tachytrechus notatus (Stannius, 1831), nieuw voor de fauna. Van deze uit geheel Europa, Noord-Afrika en Klein-Azië bekende soort ving Van Aartsen op de reeds onder *Dolichopus strigipes* vermelde vindplaats Venlo een ♂ op 19.VII.1975, twee ♂♂ en vijf ♀♀ op 30.VII.1978 en veertien ♂♂ en negen ♀♀ op 8.IX.1978. Van dezelfde plaats stammen ook twee ♂♂ van *Tachytrechus insignis* (Stannius, 1831), een soort die tot nu toe bekend was van Terschelling, Denekamp, Nunspeet, Utrecht, 's-Gravenhage, Oostkapelle en Mook (Plasmolen). *T. notatus* is verder gevangen te Purmerend: een ♂, 30.VIII.1977 (B. Brugge).

Liancalus virens (Scopoli, 1763). Van deze in ons land zeldzame soort verzamelde Van Aartsen drie ♀♀ op 6.VII.1977 op de Montferland. Ze was bekend van Gulpen (een ♂ en drie ♀♀, 18.VI.1959, Br. Arnoud) en Denekamp (een ♀, 22.VII.1906, De Meijere), terwijl in de vorige eeuw een exemplaar bij Rotterdam gevangen zou zijn. In geheel Europa, in het bijzonder in het zuiden, is de soort vooral te vinden daar waar water langs verticale wanden omlaag sijpelt.

Orthoceratium lacustre (Scopoli, 1763), soort en genus nieuw voor de fauna. Van deze litorale soort bezit ik een ♂ van Terschelling (22.VIII.1977, W. van Vierssen c.s.). Ook o.a. bekend uit België (Knokke), Schleswig-Holstein, Borkum en Engeland.

Medetera obscura (Zetterstedt, 1838). Een ♀ te Holten, 30.V.1979 (B. van Aartsen). De derde vindplaats van deze zeldzame soort.

Medetera petrophiloides Parent, 1925. Nieuwe vangsten, alle wederom gedaan in Zeeland door Van Aartsen: Westkapelle: een ♀, 19.VII.1977; Valkenisse: een ♂, 28.VII.1975; Zuid-Sloe: een ♀, 20.VII.1977.

Rhaphium antennatum (Carlier, 1835). Zoals reeds vermeld onder *Dolichopus latelimbus* is deze soort in groot aantal in 1977 gevangen op bladeren van de gele plomp en de witte waterlelie op de Oude Waal bij Nijmegen. B. van Aartsen ving vier ♂♂ en twee ♀♀ te Pannerden, 10.VIII.1979.

Rhaphium auctum Loew, 1857, nieuw voor de fauna. In de collectie van het Instituut voor Taxonomische Zoölogie trof ik een ♂ van deze soort aan, gevangen op 13.VI.1925 te Heumen

door De Meijere. De soort is verspreid aangetroffen in een groot gedeelte van Europa (o.a. België, Duitsland, Engeland en Denemarken), is echter overal zeldzaam.

Rhaphium bilamellatum (Becker, 1918) is een synoniem van *R. fissum* Loew, 1850, volgens Negrobov (1979: 500).

Rhaphium micans (Meigen, 1824). Een ♀ 22.VII.1977 en een ♂ 15.VII.1977 te Valkenisse, een ♂ 7.VII.1979 te Limbricht. De soort was reeds bekend van de Lekdijk bij 't Waal (Utr.) (1933), Biesbos (1975), Bunde (1905), Gronsveld (1907) en Vaals (1927).

Diaphorus hoffmannseggi Meigen, 1830. Van deze zeldzame soort, slechts bekend van Amersfoort (1917), Bussum (1903), Wassenaar (vorige eeuw), 's-Gravenhage (vorige eeuw), Oosterwijk (1892) en Epen (1911), ving Van Aartsen drie ♂♂ op 12.VI.1978 te Delden en twee ♀♀ op 22.VII.1976 te Winterswijk.

Van het genus *Chrysotus* Meigen, 1824, heb ik inmiddels alle materiaal uit het museum te Amsterdam gedetermineerd. De algemeenste soorten in Nederland zijn *C. neglectus* (Wiedemann, 1817) (73 vindplaatsen), *C. gramineus* (Fallén, 1823) (54 vindplaatsen) en *C. cilipes* Meigen, 1824 (40 vindplaatsen). Volgens Dr. O. P. Negrobov (in litt., 1979) is *C. microcerus* Kowarz, 1874, synoniem met *C. gramineus*, zodat *microcerus* van de Nederlandse lijst afgevoerd moet worden. Minder algemene soorten zijn *C. cupreus* Macquart, 1828 (20 vindplaatsen), *C. femoratus* Zetterstedt, 1843 (15 vindplaatsen), en *C. laesus* (Wiedemann, 1817) (17 vindplaatsen). Dr. Negrobov beschouwt *C. enderleini* Parent, 1938, als een synoniem van laatstgenoemde soort; daar bij de door mij onderzochte exemplaren (uit Nederland, Oostenrijk, Zwitserland en Spanje) de distinctieve kenmerken constant blijken te zijn, beschouw ik *enderleini* voorlopig als een goede soort, waarvan ik als nieuwe vindplaatsen kan vermelden: Doetinchem (1917), Bussum (1905), Sittard (1917), Houthem (1904) en Gronsveld (1907), zodat in totaal zeven vindplaatsen uit ons land bekend zijn. Zeldzaam zijn verder: *C. blepharosecles* Kowarz, 1874 (5 vindplaatsen), *C. pulchellus* Kowarz, 1874 (5 vindplaatsen) en *C. suavis* Loew, 1857 (10 vindplaatsen). Als nieuw voor de fauna is te vermelden *C. monochaetus* Kowarz, 1874: een ♂, 19.V.1918 te Denekamp (De Meijere).

Asyndetus latifrons (Loew, 1857), genus en soort nieuw voor de fauna: Venlo, 19.VII.1975, een ♂ en een ♀ (B. van Aartsen). De soort is wijdverbreid: Zuid-, Centraal- en Noordoost-Europa (Estland, Leningrad) en Zuid-Azië tot de Filipijnen.

Argyra argentella (Zetterstedt, 1843): Voorst: een ♀, 2.VII.1979; Venlo: een ♂ en twee ♀♀, 19.VII.1978 (B. van Aartsen). Zie voor deze en de volgende soort: Meuffels, 1978: 69.

Argyra discedens Becker, 1907: Purmerend: een ♂, 21.VIII.1978, een ♂, 2.IX.1978, een ♂, 4.IX.1978 en een ♂, 7.IX.1978 (B. Brugge).

Argyra perplexa Becker, 1918, nieuw voor de fauna. Van deze soort zijn mij tien Nederlandse exemplaren onder ogen gekomen: Terschelling: een ♀, 7.VII.1977 en een ♂, 10.VIII.1977 (W. van Vierssen c.s.); Elburg: een ♀, 28.VI.1977 (B. van Aartsen); Uddel: een ♀, 12.VII.1978 (B. van Aartsen); Kortenhoef: een ♀, 13.VIII.1905 (De Meijere); Nieuwersluis: een ♂, VI.1900 (De Meijere); Zwammerdam: een ♂, VII.1904, en twee ♂♂, 8.VI.1908 (De Meijere); Bodegraven: een ♂, VI (De Meijere). Deze Zuid Europese soort bereikt in ons land blijkbaar de noordgrens van haar continentale verspreiding; ze was reeds bekend van België en komt ook voor in Engeland en Ierland.

Campsicnemus lumbatus Loew, 1857 werd in aantal verzameld op bladeren van nymphaeide waterplanten op de Oude Rijn bij Nijmegen in 1977, evenals *C. pectinulatus* Loew, 1864 (zie onder *Dolichopus latelimbatu*s).

Campsicnemus picticornis (Zetterstedt, 1843), nieuw voor de fauna. Eveneens talrijk op deze vindplaats; vroegste vangst 23.VI.1977, laatste 29.IX.1977. Deze soort is wijdverspreid in Centraal- en Noord-Europa (zuidelijk tot N.-Frankrijk en Oostenrijk) en bereikt via Siberië oostelijk Kamtsjatka.

Campsicnemus magius (Loew, 1845): Terschelling: een ♀, 4.VIII.1977 en nog twee ♀♀, 27.VIII.1977 (W. van Vierssen c.s.). Nog steeds zijn alleen slechts vijfjes van deze in 1978 door mij als nieuw voor Nederland vermelde soort gevonden.

Campsicnemus marginatus Loew, 1857, waarvan ik in 1974 het voorkomen in Nederland niet kon bevestigen, kan weer aan de Nederlandse lijst toegevoegd worden dank zij de vangst van een ♀ op 8.IX.1978 op de reeds eerder vermelde vindplaats te Venlo door B. van Aartsen.

Lamprochromus strobli Parent, 1925. Nieuw voor de fauna. In de Amsterdamse collectie heb ik van deze soort een onmiskenbaar ♂ aangetroffen: Amsterdam, 31.V.1917 (De Meijere), zodat de soort alsnog toegevoegd kan worden aan de Nederlandse lijst. De vraag blijft, hoe wijfjes van de soorten *strobli* en *elegans* onderscheiden kunnen worden (zie Meuffels, 1978: 65-66).

Wederom gaat mijn dank uit naar de medewerkers van het Instituut voor Taxonomische Zoölogie in Amsterdam en naar de heer B. van Aartsen voor alle mij geboden hulp, alsmede naar de medewerkers van de afdeling Aquatische Oecologie van de Katholieke Universiteit te Nijmegen.

LITERATUUR

- Assis Fonseca, E. C. M. d', 1976. Four new species of palaeartic Dolichopodidae (Diptera) including two from Britain. — *Entomologist's mon. Mag.* 111: 23-27; figs. 1-12.
- Heine, M. & P. Peeters, 1979. Een verder onderzoek naar de terrestrische macro-fauna op de nymphaeïde waterplanten, *Nymphaea alba* L., *Nymphaea candida* Presl, *Nuphar lutea* (L.) Sm., *Nymphoides peltata* (Gmel.) O. Kuntze en *Potamogeton natans* L., in 1976 en 1977. — *Uitgave Laboratorium voor Aquatische Oecologie, Kath. Univ. Nijmegen* 85: 1-244.
- Loew, H., 1861. *Gymnopternus principalis*, eine neue Art. — *Wien. ent. Monatschr.* 5: 166-168.
- Meijere, J. C. H. de, 1928. Vierde supplement op de Nieuwe Naamlijst van Nederlandsche Diptera. — *Tijdschr. Ent.* 71: 11-83.
- Meuffels, H. J. G., 1974. Nederlandse Dolichopodidae (Dipt.). — *Ent. Ber., Amst.* 34: 32-35.
- , 1978. Nieuwe gegevens over Nederlandse Dolichopodidae (Dipt.). — *Ent. Ber., Amst.* 38: 65-70.
- Negrobov, O. P., 1979. Dolichopodidae. — *Fliegen palaearkt. Reg.* 4 (5): 475-530; figs. 1671-1925.
- Olejníček, J. & R. Rozkošný, 1978. Some species of Dolichopodidae (Diptera) new to the fauna of Czechoslovakia. — *Scripta Fac. Sci. nat. Ujep Brunensis [Biologia]* 11, 8: 13-21; figs. 1-16.
- Parent, O., 1925. Notes diptérologiques. — *Ann. Soc. sci. Bruxelles* 44 (C. R.): 547-555.
- , 1938. Diptères Dolichopodidae. — *Faune Fr.* 35: 1-720; figs. 1-1002.
- Wulp, F. M. van der & J. C. H. de Meijere, 1898. Nieuwe naamlijst van Nederlandsche Diptera. — *Tijdschr. Ent. Suppl.* 41: 1-146.

Meesweg 16, 6325 BG Vilt.

EICHLER, W., 1980. GRUNDZÜGE DER VETERINÄRMEDIZINISCHEN ENTOMOLOGIE. pp 184, 41 figs., ca. 300 refs., register ca. 27 kolommen. VEB Gustav Fischer Verl. Jena, Bestellnummer 533-033-7. Prijs (gebonden) M 45,—.

In 22 hoofdstukjes wordt een even groot aantal vertegenwoordigers besproken van insecten en mijten die als ectoparasiet (incl. horzels!) bij huisdieren optreden. Enkele ervan zijn bijv. *Haematopinus suis*, *Culicoides*, *Hypoderma bovis*, en *Argas persicus*. Het doet een beetje vreemd aan in dit gezelschap ook een exoot als *Glossina morsitans* tegen te komen.

Binnen elk hoofdstukje wordt aandacht gewijd aan de algemene en systematische eigenschappen van het dier, de ontwikkelingsbiologie, schade en herkenning, pathogenese en rol als vector, epidemiologie, bestrijding en behandeling, gevaar voor de mens, verwante soorten en geslachten, en speciale literatuur.

Aansluitend is er nog een aanhangsel over enkele nog niet besproken kwelgeesten, een paar pagina's over verzamelen en conserveren, een (slordige) literatuurlijst, een bespreking van de voornaamste relevante tijdschriften — een goede gedachte —, een korte glossary en een gelukkig uitvoerig register. — W. N. Ellis